

Ürolog gözüyle bazı yasadışı maddeler ve etkileri

Prof. Dr. Ümit Şimşek

1953 Turhal doğumludur. Öğretmen bir anne ve hâkim bir babanın oğludur. Orta öğrenimini TED Ankara Koleji'nde tamamladı. 1977 yılında Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun oldu. 1981'de Üroloji Uzmanı oldu. İstanbul Haydarpaşa Asker Hastanesi'nde ve Elbistan Devlet Hastanesi'nde üroloji uzmanı olarak görev yaptıktan sonra, 1985'te Uludağ Üniversitesi'ne yardımcı doçent olarak atanmıştır. Aynı yerde 1988'de doçent, 1994'te profesör olmuştur. 2003 yılında emekli olan Şimşek, o tarihten beri özel sektörde görev yapmaktadır. 2005 yılından beri İstanbul Medipol Hastanesi'nde çalışmaktadır. 120 civarında yerli ve yabancı dergilerde yayınlanmış makalesi vardır. Üç temel tıp kitabında bölüm yazmış ve bir üroloji kitabının da editörlüğünü yapmıştır. Türk Üroloji Derneği, Amerikan Üroloji Derneği (AUA), Avrupa Çocuk Ürolojisi Derneği (ESPU) ve Avrupa Doku Bankaları Birliği (AETB) üyesidir. Dr. Şimşek evlidir ve bir çocuk babasıdır.

Türkiye'de yasadışı maddelerin kullanım oranını bilmiyoruz. Bu konuda istatistiksel bir çalışma yamanın zorluğu ve güvenilir olamayacağı gerçeği, tehlike altındaki nüfusun bilinebilmesini imkânsız hale getirir. Varsayımlarla bir sonuca varılmak istenirse bu yolla elde edilen rakamların hepimizi ürkütecek değerlerde olduğunu görebiliriz. Bugün Türkiye'de bu maddeleri kullananların sayısı 10 milyon civarında olabilir. Daha çok genç yaşlarda en az bir kere için denendiği de varsayımlar içerisindedir. İnsanlar bu maddeleri yasal olmayan yollarla neden kullanırlar? Bu sorunun pek çok yanıtı vardır. Ancak büyük oranda cinsel gücü artırmak, cinsel aktivitelere zemin hazırlamak ve bunu hem kadın, hem erkekte sağlamak gibi amaçlarla kullanıldığını da biliyoruz. Aslında kullanıcı, bu maddelerin cinsel fonksiyonları artırmak yerine azalttığını, kısırlığa yol açabildiğini ve idrar yapma sorunlarına sebep olabileceğini hep sonradan anlar ama son pişmanlık fayda vermez. Artık o bir bağımlıdır. Üroloji biliminin temel konuları arasında cinsellik, kısırlık ve idrar yapma sorunları sayıldığına göre bu yasadışı maddelere bir de ürolog gözü ile bakalım.

Kokain

Kullanıcıları, kısaca C, kok, kaya, kar, Charlie, 9/3 gibi isimler takmışlardır. Genellikle burundan çekilerek alınır ama vücuda girebileceği her yer kullanılabilir. Sigaraya sarılarak (crack) içilebilir, koka yaprakları çiğnenebilir, vajina, anüs ve deriden emilim yolu kullanılabilir. Buharı-

nın solunması ve yutularak alınımı da sık kullanılır. Bir kez alımı en az 20 dakika vücutta etkisini gösterir. Türkiye'de gramı 100-200 TL arasında satılmaktadır. Uykusuzluk, halüsinasyon görme, sinirlilik, burun problemleri, kaşıntı, depresyon ve intihara eğilimin artması; bilinen ve en sık karşılaşılan yan etkileridir. Seksüel uyarıcı etkisini dopaminerjik reseptörler üzerinden gösterir. Ejakülasyonu geciktirir ve ereksiyon süresini uzatır. Uzamış ereksiyon nedeni ile "priapizm" olgularına sıkça rastlanır. Priapizm geriye dönmeyen ereksiyon problemi olup mutlaka medikal müdahale gerektiren acil bir durumdur. Bu problem sonunda iyileşse bile penisin sünger yapısında fibrotik değişiklikler yaratarak kalıcı bir cinsel yetersizliğe sebep olabilir. Priapizm komplikasyonundan olmasa bile, kronik kokain kullanıcıları eninde sonunda ereksiyonlarını kaybederler. Kokain penisin süngerimsi dokularını döşeyen epitelin saldıdığı "nitrik oksit sentetaz" enzimini oluşturan reseptörleri zamanla çalışmaz hale getirir. Kokain cinselliği bitirir.

Afyon (Opium)

Türkiye'de de yetiştirilen afyon pek çok yasa dışı maddenin ana kaynağıdır. Morfin, eroin, kodein, papaverin, thebaine ve noscapin gibi uyuşturucular afyon bitkisinden yapılır. Tıbbi amaçlarla kullanılmak üzere üretimine yasal yollardan izin verilmektedir. Uzakdoğu ülkelerinde, Çin, Afganistan, Türkiye ve hatta İngiltere'de bile yasal üretimleri vardır. Milattan önce 4 bin yıldan beri insanların bildiği bir bitkidir. Yasa dışı olarak

daha çok sigaraya sarılarak veya çiğnenerek kullanılır. "Uyku piposu" adı verilen özel pipolar içerisinde dumanı çekilerek ve bulunan mekânda bu dumanın solunması yolu ile de etkisini gösterebilir. Bu nedenle tarih boyunca afyon için özel kapalı alanlar yaratılmış ve insanlar buralarda sadece bulunarak hayal âlemlerine dalabilmişlerdir. Afyon ve türevleri ideal ağrı kesicilerdir. Sedatif ve uyku verici etkileri çok üstündür. Gözleri açık uyuyan insan figürü tipik afyon kullanıcısıdır. Gastrointestinal sistem hareketlerini yavaşlattığı için ideal bir ishal kesici olarak da kullanılmaktadır. Solunum ve kardiyak depresyon ile ölüme sebep olur. Bir seferde iki gram kullanımın öldürücü doz olabileceği bilinmektedir. Ancak bağımlılarının günde 6-8 gr. kullandıkları görülmüştür. Fiziksel bağımlılık yapar ve kronik kullanımı ile doza karşı bir tolerans gelişir. Erkeğin androjenik dünyasını hızla bozar. GNRH isimli hormonun beyinden salınmasını durdurur ve böylece erkeklik hormonu olan testosteron üretilemez, erkek hipogonadik hale gelir. Bir başka deyişle erkeğin her şeyi olan testosteron hormonu giderek azalırken cinsel gücünün yanında libidosunu da kaybeder. Dayanılmaz ağrıları nedeniyle afyon türevi ilaçlar kullanan kişilerde yapılan araştırmalarda ereksiyon ve libido kaybının % 90 düzeyinde olduğu belirlenmiştir.

Eroin

Afyon bitkisinden elde edilen eroin yasa dışı olarak kullanılan önemli bir uyuşturucudur. Eroin, kahraman anlamına gelen Almanca "heroisch" kelimesinden

türetilmiştir. Beyaz, dragon, vites, kriko, şak, peynir gibi tanımlamaları vardır. Buruna çekilerek, sigaraya sarılarak ya da damara enjekte edilerek kullanılır. İntravenöz yoldan alındığında etkisini 10 saniyede gösterir. Gramı 100 -150 TL'den satılmaktadır. Sokakta satılan eroine pek çok yabancı maddeler karıştırıldığı için doz ayarlaması yapmak çok zordur ve yüksek doz ani ölümü getirir. Sağlık konusunda kullanıcıların her zaman korkuları olur. Bu nedenle dünyada ilaç olarak ve sadece bağımlılarda reçete edilmek üzere saf eroin "Diaphine" üretilmiş ve yasal olarak satılmaktadır. Fiziksel ve ruhsal bağımlılık yapar. Ağrı kesici, sakinleştirici, uyku verici özellikleri yanında kabızlık, görme bozukluğu, aşırı terleme, kusma, kas krampları ve yorgunluk gibi istenmeyen yan etkileri vardır. Luteinizan hormonu hızla baskılayarak kan testosteron düzeylerini düşürür. Cinsel fonksiyonları bozar. Penis üzerindeki toplardamarı enjeksiyon yeri olarak kullananlarda lokal komplikasyonlar da kaçınılmazdır.

Esrar (Marijuana)

Hint kenevir bitkisi yaprağının kurutulmasından elde edilen toz ya da işlenmiş plaka halinde pazarlanmaktadır. Amerika piyasasında hazır sarılmış esrar sigarasının tanesini 2-5 dolara bulmak mümkündür. Cannabis olarak da bilinen bu bitki aslında Arapçada toz anlamına gelen "haşhaş" adı ile de popülerdir. Türkte yanlı kullanılmakta ve haşhaş denilince akla afyon gelmektedir. Sigara şeklinde sarılarak veya çiğnenerek kullanılmaktadır. Sarhoşluk yapıcı, keyif verici ve uyuşturucu özellikleri ile ayrıca çok kolay bulunabilmesi nedeni ile çok yaygın olarak tüketilmektedir. Bazı devletler bu otun belli dozda kullanımını serbest bırakmışlardır. Esrar içen kişi rahatlamış bir şekilde (öfori) bol bol konuşur. Duyguları artmış, hisleri kabarmıştır. Renklere, tatlara ya da duyduklarına karşı ileri derecede hassaslaşmıştır. Her

şeye rağmen kronik kullanımı ile ruhsal bağımlılık yapar ve erkekte cinsel fonksiyonları -tıpkı afyon gibi testosteron düzeyini azaltarak- bozar. Kadınlarda sıklıkla ağrılı cinsel ilişkiye (disparanoya) sebep olur.

Ekstazi

Amfetaminin sentetik bir şeklidir. Kısaca MDMA olarak bilinen bir formülü ile tablet şeklinde pazarlanmaktadır. Tabletlerin tanesi 10-50 TL. civarındadır. Mutluluk ilacı, depresyonu yok eden hap olarak bilinir. Kuvvetli bir antidepresandır. 1912 yılında Avrupalı ilaç devi Merck tarafından bulunmuş ancak 1980'lerin sonlarına doğru yaygınlaşmıştır. Beyin hücrelerinde dopamin, serotonin ve norepinefrinin hücre dışına çıkışını önleyerek bu maddelerin hücre içinde artmasına sebep olur. Ayrıca oksitosin hormonu salınmasını da serotonin üzerinden artırarak etkisini gösterir. Psikiyatrik hastalıkların çoğunda ve özellikle depresyonda tedavi edici olarak kullanılmaktadır. İlaç kullanan kişide özgüven ve cesaret artar. Kucaklaşma, sarılma isteği, güvenme, samimiyet, her şeyi konuşabilme hatta yapabileme duyguları artar. Kişi hiperaktifleşir. Görme, duyma ve dokunma duyguları hassaslaşır. Alındıktan iki saat sonra etkisi başlayıp sekiz saat sürebilir. Seks organlarının hassaslaşması nedeni ile kadın ya da erkek her an seks yapmaya hazır hale gelebilir. Erkekte çok sayıda peşe ereksiyonlar görülebilir. Çok kaliteli orgazmlar yaşanır. Kısacası insan çok mutludur ve her şeyi yapmaya, her türlü riski almaya hazırdır. Ekstazi alan insanlar sanki bilerek ve isteyerek kendilerine zarar verecek hale gelirler. Ekstazinin yan etkileri arasında diş gıcırdatma, çene kilitlenmesi, ağız kuruması, susama ve aşırı su içme isteği sayılabilir. Ayrıca ilacın etkisi geçtikten sonra aşırı yorgunluk, uykusuzluk, depresyon, paranoya, konsantrasyon bozukluğu, diare, iştah azalması, çene ve

diş ağrıları mutlaka olacaktır. Kullanıcıya gerçek dışı bir dünya sunduğu için ekstaziden sonra bu kez de insan çok mutsuzdur, huzursuzdur.

Ketamin

İnsan ve hayvanlarda ağrı kesici ve anestetik ilaç olarak önerilmiştir. Yasadışı kullanımında ise eğlence, hayal görme amaçları için alınır. Güçlü bir halusinojenik ajandır. Ketamin alan kişi istediği hayali kurabilir ve hayalini yaşayabilir. Toz şeklinde buruna çekilebilir ya da sıvı şeklinde vücuda enjekte edilerek kullanılabilir. Bir gramı 50-100 TL arasındadır. Ketamin enjeksiyon tarzında 40-50 mg kadar kullanılırsa bir dakika içinde etkisini gösterir. Toz olarak alındığında karaciğerde metabolize olacağından yüksek dozlar (500 mg gibi) gerektirir. Ketamin kullanıcısının dış dünya ile ilgisi kesilir. Gerçek dışı ya da kendi kişilik özelliklerinden farklı halüsinasyonlar görür. Psikiyatride "depersonalizasyon" yani kişilik ayrışması tanımı kullanılmaktadır. Mistik ortamlarda kalabalık kitleleri etkileyen insanların ketamin alıp daha sonra sahneye çıktıkları bilinir. Kalp hızı artar, tansiyon yükselir. Tükürük artar, dış etkenlere karşı duyu hassasiyeti artar. Özellikle hareket koordinasyonu/kontrolü ortadan kalkar. Ketaminin en kötü yan etkisi ise mesanede aşırı hassasiyet, artmış kasılmalar ve mesane duvarı kalınlaşmasıdır. Tıpkı bir mesane enfeksiyonu gibi belirtileri olur. Bu problem, ilacın özellikle ağrı kesici olarak uzun süreli kullanımında ortaya çıkar. Erken dönemde geriye dönüşü olan bir yan etki de çoğunlukla mesaneyi kaybetmeye kadar giden bir süreçtir. Penis ameliyatları sırasında gelişen istemsiz ereksiyonları durdurmak için ketamin önerilmektedir. Bu bilgi, aklımıza ketaminin ereksiyon kusurlarına sebep olabileceği varsayımını getirir.

Sonuç

Bağımlılık yapan keyif verici maddeler özellikle gençler arasında yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Bir anlık zevk ve heyecan için başlanan ve zamanla alışkanlık haline gelen bu maddelerin yan etkilerinin çok iyi bilinmediği kanısındayız. Kullanma süresi uzadıkça cinsel dürtülerin artması yerine kaybının ortaya çıkabileceği unutulmamalıdır. Bu nedenle eğitim ve bilinçlendirme projelerinde, caydırıcı bir unsur olarak cinsel fonksiyon kaybı konusu mutlaka işlenmelidir. Ayrıca başta üroloji ve psikiyatri uzmanları olmak üzere hekimlerimizin cinsel fonksiyon bozukluğu yakınmaları ile başvuran hastalarında uyuşturucu kullanımını sorgulamasını yapmaları gereklidir.

